

מרא דאתרא והליכה אחרי רב מוסכם

מקור הדין של "מרא דאתרא" וטעמו - שבת ק"ל. "ת"ר במקומו של ר"א... לא גזרה"; ריטב"א שם בד"ה והיו; ספר החינוך מצווה תצ"ה-תצ"ו "ובכלל המצווה..."; שו"ת הר"ן מ"ח "דרבי זירא הוה... חלוקין עליהם"; שו"ת הרשב"א א,רנ"ג; ר"ן על הרי"ף פסחים י"ז: "שכיון שנהגו בני מתיא..."; רדב"ז א,רכ"ט "שכל שנהגו... מחלוקת כלל"; ריב"ש רנ"ו: "אם היה דבר... שיש הרבה מקומות שנהגו לאסור"; חזו"א שביעית כ"ג,א "ונראה דהא... והכריעו הלכה..."; חזו"א כלאים א,א "ואותה מדינה שרוב..."

נפטר הרב – עירובין מ"א. "אין גוזרין... עבוד כרבי יוסי"; שלטי גיבורים ע"ז א: סוף אות ג; שו"ת אבקת רוכל סימן י "וכי"ת לאחר..."

קבלת פוסק שלא היה רב המקום - עירובין ו: "לעולם הלכה... וכחומריהו"; אבקת רוכל סימן ל"ב; שו"ת התשב"ץ ח"ב רנ"ו "כבר ידעת איד..."; שו"ת זיכרון יהודה סימן נ"ד; שו"ת מהר"י בן לב ח"א, ע"ה: "דדוקא בימיהם... אחר המחמיר"; הרב שלוש בספר חמדה גנוזה א,מ"ז-נ"ג;

ערעור הקבלה היום – שו"ת מהריב"ל א,ע"ה; פרי חדש או"ח תצ"ו ס"ק י"א; שו"ת הרשב"א ח"א אלף ת"צ; חקרי לב או"ח סימן צ"ו

כוח מרא דאתרא בימינו מול פוסקים אחרים - פסקי מהרא"י קכ"ו-קכ"ח; מהרי"ק סוף שורש קס"ט; רמ"א יו"ד ס"ס רמ"ה; וח"מ כ"ה,ב "ואם היה מנהג... וש"ך שם ס"ק כ; חת"ס חו"מ קס"ג; טל לברכה 262-265 (עין הערת הרב שלמה לוי בהסכמתו לספר); כללי הוראה בהלכות מסופקות (הרב אלישע אבינר) עמ' 18 (ה); הרב יעקב אפשטיין, חבל נחלתו ה,כ"ה

- נקודות נוספות: האם ניתן לקבל פוסקים שונים לנושאים שונים; פסיקה מספרים שנתפשו בישראל.

תחומי פסיקתו של רב מקומי / מאת הרב **יעקב אפשטיין**, מחוקרי מכון התורה והארץ / חבל נחלתו ה,כ"ה:

שאלה: האם חברי ישוב קהילתי וכד' צריכים לשאול רק את רבם ולעשות עפ"י פסיקתו בלבד, או שמותרים לשאול רבנים אחרים ולנהוג על פיהם בישובם?

תשובה:

- א. בהסכמה לספר 'טל לברכה' הכולל פסקים ומאמרים של רב הישוב טלמון, הרב רמי רחמים ברכיהו שליט"א, כתב הרב שלמה לוי – ראש הכולל בישיבת הר עציון, כך:
"בסי' סא הבאת את המקורות העוסקים בחובת הקהילה לקבל פסקי המרא דאתרא, ואכן המדובר על חובה גמורה ומוחלטת הנובעת גם מעצם היותו רב הקהילה וגם כחלק מהמחויבות לנהוג כמנהג המקום הנקבע ע"י הרב. על כן תמהתי שבהמשך אתה מחלק בין ענייני הפרט לענייני הכלל, ומביא מהח"ס שבעניינים הפרטיים אין מחויבות לשמוע למרא דאתרא וכל אחד מבני הקהילה רשאי לעשות רב לעצמו. ואנכי לא כן עמדו וז"ל הר"ן בתשובה מ"ח: "לפי שבני מקום אחד חייבים לנהוג כרב גלילתיים ואפי' היכא דרבים חלוקים עליו... וכ"ש כשגדוליהם מחמירים דבר אחד שאין לאחד מאנשי מקומם להקל בדבר..." וכבר פסק הרדב"ז בח"ב ופוסקים רבים שאין לומר קים לי נגד המרא דאתרא. כלומר אפילו בדבר פרטי של דיני ממונות כאשר מדובר על קים לי שאדם בדרי"כ יכול לסמוך על מיעוט הפוסקים כדי להחזיק בממון מספק, אין אפשרות לומר זאת נגד המרא דאתרא והדברים ארוכים ובודאי ידועים לך.
על כן התנאי שנעשה מראש שלא מקבלים את הרב כפוסק לעניינים פרטיים לעני"ד נוגד את ההלכה ואין לו תוקף. לולי דמסתפינא הייתי מציע לנסח זאת באופן קצת שונה ממה שכתבת. סמכות המרא דאתרא היא בכל התחומים אולם בדברים הפרטיים כאשר המרא דאתרא לא הביע דעתו בעניין מסויים, רשאים לשאול את מי שרוצים. אין זה גורע מחובת קבלת פסקי המרא דאתרא באותן הלכות בהם הוא הביע עמדה ברורה, מתוך כונה שזה יהפוך למנהג המקום, גם כשמדובר בעניין פרטי. גם בנושאים פרטיים הענין נתון לשיקול דעתו בלבד האם לקבוע מנהג מקום שיחייב את כולם אם לאו..."
וברצוני לעיין בדבריו.
- ב. כדי לברר מה הם תחומי פסיקתו של רב שהתקבל ע"י הציבור בישוב כרב מקומי, צריך להתחשב בשלושה גורמים מיוחדים במציאות ימינו. הגורם הראשון הוא שרוב הפסיקה ההלכתית כתובה בספרי גדולי ישראל הקודמים לנו במעלה ובזמן, וכל רב גדול קטן חייב להתחשב בדבריהם ולהחליט כמי מהם הוא פוסק להלכה לפי כללי הפסיקה, לפי המצב ובהתאמה לשואל השאלה. לדוגמא ספרדים פוסקים באופן כללי כשו"ע, ולא יעלה על דעת פוסק מבני ספרד שהוא יחליט על דעת עצמו בניגוד לשו"ע א"כ כך מסורת קהילתו בדבר זה, וכן בני אשכנז עפ"י הרמ"א. גורם שני הוא הקהילות והציבור המעורב. היינו, בקהילה אחת בדרי"כ מעורבים בני קהילות שונות. אשכנזים, ספרדים, תימנים ועוד בני קהילות מקהילות שונות, וכמובן שאף רב אינו יכול לכפותם לנהוג שלא כבית אביהם. והגורם השלישי הוא המעברים הרבים ממקום למקום. כלומר אם בימי חז"ל ואף אחרי כן בגלויות השונות, אדם נולד, בנה את חייו וביתו ונפטר באותה קהילה, או בקהילה סמוכה אשר בה מנהגי הקהילה היו קרובים, הרי בימינו במדינת ישראל רוב הציבור אינו גדל ומתפתח דוקא במקום הולדתו, ולעיתים הוא עובר כמה וכמה מקומות בימי חייו, וע"כ צריך לדון האם הוא מחוייב לגמרי לשאול את הרב המקומי בכל שאלה העומדת לפניו.
לשעבר, החילוקים ההלכתיים היו הרבה יותר עקרוניים והמרות של הרב המקומי היתה מלאה על כל ענייני ההלכה. לדוגמא המסופר במסכת שבת (קל ע"א): "יתנו רבנן: במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת. במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב. לוי איקלע לבי יוסף רישבא, קריבו ליה רישא דטוותא בחלבא, לא אכל. כי אתא לקמיה דרבי אמר ליה: אמאי לא תשמתינהו? אמר ליה: אתריה דרבי יהודה בן בתירה הוה, ואמינא: דילמא דרש להו כרבי יוסי הגלילי..."
המקום היה מקומו של ריב"ב, והוא היה רשאי להחליט כמי מרבתי לפסוק, ועל כן אפילו רוב ישראל כבר לא נהגו לאכול עוף בחלב כיון שהורה להם כן הם מצווים לעשות כדבריו.
וכך מסיימת שם הגמרא: "אמר רבי יצחק: עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר, והיו מתים בזמן. ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל על המילה, ועל אותה העיר לא גזרה". ללמדך שאע"פ שרוב ישראל לא נהגו כר"א, בכ"ז הם שנהגו כראוי עפ"י רבם, נצלו ממייתה משונה ומגזירות מלכות הרשעה.
וכן בשבת (יט ע"ב): "ההוא תלמידא דאורי בחרתא דארגזי כרבי שמעון, שמתיה רב המנונא. והא כרבי שמעון סבירא לן! - באתריה דרב הוה, לא איבעי ליה למיעבד הכי". כלומר, כיון שרב פסק כר' יהודה, אע"פ שרוב ישראל נהגו כר' שמעון, היתה חובה על התלמיד להורות כר' יהודה ולא כר"ש.
והגמ' (שבת מו ע"א) מספרת: "רבי אבהו, כי איקלע לאתריה דרבי יהושע בן לוי - הוה מטלטל שרגא, כי איקלע לאתריה דרבי יוחנן - לא הוה

מטלטל שרגא. מה נפשך, אי כרבי יהודה סבירא ליה - ליעבד כרבי יהודה, אי כרבי שמעון סבירא ליה - ליעבד כרבי שמעון! - לעולם כרבי שמעון סבירא ליה, ומשום כבודו דרבי יוחנן הוא דלא הוה עבידי.

היינו אע"פ שדעת ר' אבהו היתה להקל, היה נוהג להחמיר במקומו של המחמיר, ולא נהג כדעתו האישית. וכך מסיק בשו"ת יגנת ורדים (חלק אה"ע כלל ב סי' ט): "מדבריו (=של הש"ג ע"ז דף ש"ן) למדנו דלא דוקא תנאי (=תנאים בימי המשנה) אלא ה"ה לכל אדם גדול שכיב בתחלת דבריו שכתב שיש שם גדול וחכם כו' עוד למדנו מדבריו דאפילו לאחר מותו צריך לנהוג כהוראתו. כלל העולה שבמצרים נהגו ע"פ הוראת הרב"ז ואף כי אחרי מותו לא מחי' בהו ודין זה דוקא למצרים אבל בשאר מקומות דלא נהיגי כותיה ואפי' בסתם מקומות מחינן ולפחות עבידנא להו הרחקה דר"ת אי לא צייתי".

ג. כן כתב הרשב"א (שו"ת ח"א סי' רנג): "אבל אם היה רב אחד במקום ולמדס הן הולכים אחר דבריו. זהו חלוקת ארץ ישראל ובבל בתרבא דאיתרא דאלו אוסרין ואלו מתירין ואוכלין. ואוכל בחשאי אפי' בבבל אם דעתו לחזור ולהמנות עם אנשי מקומו, ואף על פי שהוא חלב דאורייתא לדברי בני בבל. והנה במקומו של רבי אליעזר כורתין עצים לעשות פחמין לעשות אזמל. ולא מיחו בידם חכמים לפי שהן עושין כדברי רבם. ובפרק כל הבשר (דף ק"ז) אמרין לוי איקלע לבי יוסף רישבא. איתאיהו ביה רישא דטוסא בחלבא ולא אכל ולא אמר להו ולא מידי. כי אתא קמיה דרב אמר ליה אמאי לא תשמתינהו. אמר ליה אתריה דר' יהודה בן בתירא הוה ואמינא דילמא דרש להו כרבי יוסי הגלילי דאמר יצא בשר עוף שאין לו חלב. וכן רבים. ומן הדרך הזה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים במקום שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי הלכות הרב אלפסי זכרוננו לברכה ובמקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי חבור הרמב"ם ז"ל והרי עשו אלו הגדולים כרבם. ומיהו אם יש שם אחד חכם וראוי להוראה ורואה ראייה לאסור מה שהם מתירין נוהג בו איסור. שאין אלו כרבם ממש דבמקום רבם אילו יעשו שלא כדבריו יקלו בכבוד רבם במקומו. כתבא דאיתרא דא"י שכלם נוהגין בו התר כרבם שלמדס כל חלב לרבות חלב שעל הקרב. ובמקום שיש שנים שוים שהולכין אחר המחמיר בשל תורה דוקא בשהם אחד כנגד אחד. אבל אם שנים הם כנגד האחד הולכין אחר הרוב. ואם יש תלמיד חכם ראוי להוראה ורואה דברי המקל בזה אפשר שיעשה בקולו מפני שהוא מסכים כהוראתו עם המקל והם רבים כנגד היחיד. זה שנראה לי בענינים אלו". והובאה תשובתו בשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' טז).

וכך כתב בשו"ת הר"ן (סי' מח): "מפני שבני מקום אחד חייבין לנהוג כדברי גדוליהן ואפילו היכא דרבים חלוקין עליהם כדאמרין [שבת קל, א] במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים לעשות ברזל, וכ"ש כשגדוליהם מחמירים בדבר אחד שאין לאחד מאנשי מקומם להקל בדבר, ומשום הכי אע"ג דהוה סבירא ליה לרבי זירא דמגורמתא דרב ושמואל שריא אפילו הכי כשהיה בבבל היה נוהג בו איסור, אבל כשעלה לארץ ישראל ולא היה דעתו לחזור כיון דאיהו הוה סבירא ליה דההיא מגורמתא שריא הרי לו היא בארץ ישראל כהתר גמור...". וכן כתב בשו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' רי): "ומה ששאלת אם יש תקנה בזה כשיקבל עליו שלא יהא נותר מהחרס כדעת הפוסק בזה להחמיר ואומר שאפילו בדיעבד לא הוי היתר ואח"כ נשאל והתירוהו אי הוי היתר, בזה יש לומר שכיון שקבל עליו דינו של המחמיר שאין לו לעבור על דבריו דהרי קבלו עליו כרבו ואסור לעבור על דבריו. ואם עבר על דבריו ונשאל והתירוהו לעבור על דבריו רבו שאין ההיתר היתר והחרס עליו. דבר זה איפשר לדמותו לבני העיר שקבלו עליהם דברי רב אחד שהמתיר כנגד אותו רב חייב נדוי מדאמר"י בסוף פ"ק דשבת (י"ט ע"ב) ההוא תלמידא דאורי בחרתא דארגזי כר' שמעון ושמתייה רב המנונא משום דאתריה דרב (הונא) [הוי] ובאתריה דרב לא הוה לי' לאורוי כר' שמעון". אלא שכל הדוגמאות הללו אינן מתאימות למרא דאתרא בימינו. ראשית החילוקים ההלכתיים בפסיקות, ברוב המקרים הם קטנים ולא חילוק בידי תורה. כמו כן רוב ההלכה כתובה ומפורשת. וע"כ תחומי הפסיקה המחודשים למרא דאתרא בימינו הם או בעניינים שהתחדשו בזמננו כגון: חשמל וכלי חשמל ודיניהם, או במנהגים וסייגים שהוא הנהיג את קהילתו. וצריך לעיין היטב האם המרא דאתרא התקבל לדון בתחום הראשון (עניינים שהתחדשו).

ד. הפר"ח (ה' יו"ט סי' תצו ס"ק יא) הביא את דברי הרשב"א שהובאו לעיל וכתב על דבריו: "ואני אומר ודאי שאם הרב של העיר רבו עליו חביריו שיש לו לבטל דעתו ואין לו לעשות כסברתו לא יהא זה הרב גדול מ"ג שהיה נשיא והיו מבטלים דבריו בחייו... הא לאו הכי פשיטא דצריך לבטל דעתו מפני דעת רבים וכל זה כשנשא ונתן עם חביריו בדין אחד ורבו עליו, אבל אם יש לו ראייה לסתור דברי הפוסקים והוא חכם מובהק אין לו לדין אלא מה שענינו רואות ויעשה עפ"י סברתו בין לקולא בין לחומרא, ואף כנגד הוראת רבו יכול להורות... וכן עיקר אעפ"י שאין נראה כן דעת הרשב"א וזה יתכן בדורינו זה לחד בדרא אם יהיה רב מפורסם.

ומהריב"ל בח"א בדף צ"ח הביא תשובת הרשב"א שכתבתי וכתב עליה וז"ל: ולכאורה היה נראה מתוך התשובה הזאת שיכולין בני העיר לתקן תקנה והסכמה לפסוק עפ"י פוסק אחד בין בדיני ממונות בין בדיני האסור והמותר ואחר העיון והחקירה השיבותי לקצת אנשים אשר שאלו את פי דדוקא בדיני ממונות יש יכולת בידם לתקן התקנה הזאת אבל בדיני האסור והמותר וגיטין וקדושין לאו כל כמיניהו דבני העיר לתקן כזאת דבשל תורה הלך אחר המחמיר או בתר רובא לקולא אם גדולים בחכמה ובמנין, דדוקא בימיהם שבכל עיר ועיר היה להם רב אחד שהיה מלמדס כדאמר"י בבל וכל פרוואה נהגו כרב, נהרדעא וכל פרוואה נהגו כשמואל. וכל עיר ועיר היו מחוייבים בכבוד מלמדס, אבל אנו בזמנים האלו כל הפוסקים והרבנים אשר מימיהם אנו שותים הם רבותינו ואנו מחוייבים בשל תורה ללכת אחר המחמיר ויש בידי כמה ראיות ע"ז עכ"ל".

ומסיים הפר"ח: "ודברי הרב מהריב"ל נראים נכוחים בטעמם הכי נקטינן שאינן רשאין לילך אחר פוסק אחד להקל, ומי"מ אם יש להם רב אין להם לזוז מדבריו בין לקולא בין לחומרא ואף שהוא נגד רוב הפוסקים ז"ל, ואף בזה"ז איתיה להך דינא לקצת גדולי הדור ותו לא מידי". מתבאר מדברי הפר"ח שאמנם אם הרב המקומי הוא מגדולי הדור אין לזוז מדבריו בין לקולא בין לחומרא, אולם דוקא לגדולי הדור, ולא לכל רב מקומי שהוא ושומעי לקחו צריכים לדון עפ"י דברי הפוסקים וללכת אחר המחמיר בדברי תורה.

ה. ישנו עוד גורם שהיה שייך בחו"ל ובימינו כמעט ואינו שייך, והוא הגורם הממוני. בחו"ל הרב היה מקבל שכרו מבני קהילתו במס קבוע מכל בני הקהילה והוספות על סידור חו"ק וכ"ו. ואעפ"כ פסק הרמ"א (שו"ע יו"ד סי' רמה סע' כב):

"רב היושב בעירו ולומד לרבים, יכול חכם אחר לבא וללמוד גם כן שם, אפילו מקצת קצת פרנסת הראשון, כגון שהקהל קבלו הראשון עליהם לרב ונטל פרס מהם על זה, אפילו הכי יכול השני לבא לדור שם ולהחזיק רבנות בכל דבר, כמו הראשון, אם הוא גדול וראוי לכך. (מהר"ו סי' קנ"א) ומהר"א בפסקיו סימן קכ"ח ע"ש תשו' הגדולים). אבל אם בא חכם אכסנאי לעיר, אין לו לקפח שכר הרב הדר שם לעשות חופות וקידושין וליטול השכר הבא מהם, הואיל והוא פרס הרב הדר שם; אבל מותר לעשות החופה ולתת השכר לרב הקבוע. וכן הותר לו לדון בין שני בעלי דינין שבעיר הבאים לפניו לדון, דלמא הרב שבעיר אין ממוצע להם. אבל אין לו להורות איסור והיתר, או לדרוש לנהוג שררה, באתריה דחבריה. (מהר"ק שורש ק"ע ומהר"ד בתשובה כ"ב). ומי שהוחזק לרב בעיר, אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה, אין להורידו מגדולתו אף על פי שבא לשם אחר גדול ממנו (ריב"ש סימן רע"א). אפילו בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת. (רמב"ם פ"א מהלכות מלכים). ובמקום שיש מנהג לקבל רב על זמן קצוב, או שמנהג לבחור במי שירצו, הרשות בידם, (כל בו). אבל כל שקבלו הקהל עליהם, וכל שכן אם עשו ברצון השררה, אין לשום גדול בעולם להשתרר עליו ולהורידו (שם בריב"ש)".

וכך כתב ערוה"ש (סי' רמה סע' כט): "וכבר כתבו גדולי עולם שעכשיו המנהג שכל שיש רב בעיר אסור לאחר לבא בעיר ולהתיישב שמה והיא הסגת גבול וגזל גמור, דבאמת העניין כן הוא דבזמן הקדמון לא היה המנהג שכל עיר בוחרת לה רב אלא כשבא חכם והרביץ תורה ממילא שהיה לו חלוקת כבוד ואיזה פרס ואח"כ בא השני והנהיג ג"כ כדמוכח מספרי שו"ת הריב"ש והתשב"ץ ומהר"ק ותה"ד ולכן אמרו גם בזה שבנו קודם, אבל עכשיו שלא ראינו מימינו מנהג זה אלא אנשי העיר בוחרים להם רב פלוני להורות ולדון ואף שעושים עמו כתב על כך וכך שנים מ"מ אין מסלקין אותו לעולם וכן המנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל ובפרט אם עיקר דירתו מעיר אחרת לפה פשיטא ופשיטא שכל הבא להשיג גבולו הוה גזלן גמור ולא גרע משכיר דעלמא, ובכ"ה נלע"ד דגם אין הבן קודם אפילו ממלא מקומו, דאת אביו רצו לשכור ואת הבן אינם רוצים ורק ממילא דאם ממלא מקומו בתורה ויראה למה יגרע מאחר וכן עיקר לדנאי".

ו. בימינו רבני ישובים מקבלים שכר מהמדינה בצניעות שונים ומשונים, ועל כן אין בהוראת רב אחר משום קיפוח פרנסתו, ואף על סידור חוקי אסור ליטול שכר מצד חוקי המדינה. וממילא אפילו רב אחר שנתיישב במקומו יכול לפסוק לאנשי העיר.

כך פסק בשו"ת חתם סופר (ח"ה חו"מ סי' קסג): "זה אני אומר דבר פשוט הוא אצלי דלענין לדון בין איש לחבירו ולהורות באיסור והיתר לא תליא כלל בקבלת שום קהלה כיון שנתנו רבנים מהודם עליו והוא ראוי לכך הרי הוא לכל דבריו כאחד הרבנים ודבר זה נלמד בפשיטות ממה שכתב בפסקי מהרא"י סי' קכ"ו וקכ"ז קכ"ח בתשובה דמהר"י ברוניא דאפילו אם הי' שם בעיר חכם גדול ממנו וקיבלהו עליהם לרב יכול אחר ליישב ג"כ במקומו להורות ולדון ועיקר טעמו בזה משום יגדיל תורה ויאדיר וקנאת סופרים תרבה חכמה ואפי' תלמיד חכם אכסניא שבא לעיר דאינו קובע דירתו שם דלא שייך יגדיל תורה ויאדיר דבכה"ג פסק מהר"י"ק סוף שרש קס"ט דכל כהאי לא יורה באתריה דחבריה מ"מ כתב שם לדון בדיני ממונות ולסדר קידושין שפיר דמי דדלמא הוא מרוצה לבע"ד יותר מהרב הקבוע בעיר וסידור ברכות קידושין ואירוסין מדמה להם מהר"י"ק לש"צ שאין נעשה שלוחו בע"כ (ובלבד בתנאי שלא יקפח האכסנאי פרנסות הרב בזה) ודברים אלה רמוזים בקיצור בד"מ בהגהת ש"ע י"ד סוף סי' רמ"ה מכל זה מבואר דלא תליא כלל בקבלת הקהלה עליהם אלא כל שהוא ראוי לכך ממילא כבר קדשהו שמים ומכ"ש בת"ח שיושב במקום שאין שם רבי".

היינו החת"ס מדגיש שבעצם כל רב שנתיישב בעיר ראשי להורות ולדון בכל דבר.

וממשך החת"ס: "איברא בעניינים הנוגעים לכללת הציבור כגון הטלת מסים וארנוניות וסי"ת ובהכ"נ ומרחץ וצדקות והקדשות שלהם שמעיקר הדין כל דיני אותו העיר פסולים לזה שכולם נוגעין בדבר אלא שכבר נהגו כמבואר בש"ע ח"מ סוף סי' ז' ועיין שם סי' ל"ז סעי' כ"ב, א"כ פשיטא אם יש רב בעיר שאינו נושא בעול ואין לו שייכות עם שום אחד מהם רק נוטל פרנסתו מקופת הקהל שוה בשוה פשיטא שהוא כשר לדברים כאלה מדין תורה יותר מן ת"ח האחר הדר שם ומכ"ש כשזה הדר שם נהנה מאיזה בעלי כיסים או נשכר להם למלמד פשיטא שיוכלו האחרים לומר אין מרוצה וממוצע לנו כ"א רב הקבוע בעיר, וק"ו בן בנו של ק"ו אם אין רב קבוע בעיר ורגילים ליקח לזה ולהציע דבריהם בעניינים כאלה לפני רבנים אחרים ממקומות אחרים פשיטא שלא יכול שום אדם שבעולם להושיב הת"ח הדר עתה בעיר לדין בעניינים כאלה במקום רבנים כי הרבנים האלה כשרים הם מן הדין שאין להם שום נגיעה באותו עיר והת"ח הזה אפי' מן המנהג לא אתכשר שהרי באותו העיר לא נהגו לדון לפני דין אותו העיר".

היינו עדיפות רב שהתקבל על רב שמתגורר בעיר כבעל בית היא בכך שהוא יכול לדון בדיני העיר בין אנשי העיר או להכריע בענייני מסים וכד' מפני שאין לו נגיעה בדבר, וכבר נהגו שרבני העיר יושבים בדיני העיר, בעוד שאנשי העיר פסולים לדון ולהעיד בדיני אותה העיר.

ז. כך כתב בשו"ת יוסף אומץ (סימן מז) על דרך פסיקת הרב עצמו: "וראיתי בס' אורים ותומים שכתב באורים על מ"ש בסמוך דצריך לימלך אם יש גדול ממנו בעיר שכתב וז"ל וכן לענין איסור והיתר נמי דמאי שנא ואני נוהג ג"כ בכל הדברים במקום שאין הדבר פשוט כביעתא בכותחא לעינין בספרים ולהורות מתוך הספר כי אותיות מחכימות ובפרט בזמן הזה אשר בעו"ה השכחה גוברת עכ"ל. והחי' יתן אל לבו שאם הגאון זל"ה"ה אשר ידענו נאמנה שהיה לו זכרון גדול מאד לא היה סומך על זכרונו והיה מעיין בספר. וכן שמעתי מהרב החסיד המופלא מהר"ר גדליא חיי"ן זצ"ל שבנערותו הן בעודנו אתרא דקושטא שמייה הקך להגאון רבינו מהר"י רוזאניס זל"ה"ה לשאל דין איסור והיתר ממנו ופתח השי"ע ואמר לו ראה בני השי"ע אומר כך וקרא לפניו דין השי"ע. וכבר נודע גדולת הרב ז"ל שהיה מפורסם בבקיאותו וזכירתו ועם כל זה בדין הכתוב בש"ע לא רצה להורות לו הדין עד שפתח השי"ע וקרא לו הדין. ואנן יתמי דיתמי אשר באמת חסרון ידיעה ורוב השכחה גוברת וידע אינש בנפשיה איך לא נבוש ולא נכלם להורות תיכף בלי ראות שום ספר. וכבר כתב הרב שבות יעקב ח"ב סימן ס"ד שקבל מרבתי שראוי לכל מורה שלא יורה בלי עיון תחילה בספר. ואמרו שהמורה בעל פה ואין פותח הספר קרוב ליכנס בסוג מורה הלכה במקום רבו ע"ש".

עולה על כן שהסמכויות העומדות לפני מרא דאתרא בפסיקת הלכה בימינו מצומצמות. הפסיקות כתובות על ספר והוא צריך לדורשן משם. ממילא כאשר מקבלים רב לישוב מלכתחילה מקובל על כלם שאין הם צריכים לשאול דוקא אותו כל שאלה המתעוררת, שהרי אף פסיקתו מוכתבת עפ"י הפוסקים. ועל כן, במציאות ימינו פסיקותיו ההלכתיות של הרב המקומי מצטמצמות לשאלות הלכתיות שנשאל מאנשי קהילתו, כשפסיקתו מחייבת את השואלים ואינה מחייבת את אותם שלא שאלו. ואף פסיקתו צריכה להתאים עצמה לקהילת המוצא של השואל ולדעות גדולי הפוסקים.

נושא נוסף שרבני ישובים הם הפוסקים הוא בקביעת תקנות הלכתיות למקומם. תקנות אלו צריכות שלא להפקיע את המנהג של כל אחד מבני המקום לפני כן, אלא לאחד אותם סביב הנהגה אחת, כגון להכניס את השבת מוקדם יותר בגלל שעון קיץ והקושי להשאיר את הילדים ערים עד שעה מאוחרת, או סדרים לגבי תפילה, קדישים, והוצאת סי"ת כדי לאחד את המנהגים ועוד. סמכות זו נתונה לו מכח קבלת הקהל השותף לקבלת התקנות, אבל אינו יכול לכוף על דבר שלא התקבל עליו.

ורק אם הרב נשאל ומסר את תשובתו, אז חייבים לעשות כפסיקתו שהרי קבלוהו עליהם, אולם מלכתחילה, אינם חייבים לשאול דוקא למרא דאתרא אלא יכולים לשאול את רבם שבמקום אחר.

ח. הדיון בנושא זה מעלה את השאלה היסודית מדוע באמת צריך לשמוע דוקא לרב המקומי, אף בזמנים שעל פיו יישק כל דבר, מאין נובע הדבר. ונלענ"ד שהחיוב לשמוע לרב העיר נבע משתי סיבות: ראשית מפני שהכל נחשבים לתלמידי שהיא התלמיד חכם הגדול במקום, וכידוע אסור לאדם להורות לפני רבו. כשתנא או אמורא מכח גדלותו היה מורה לכל מקומו או אזור מגוריו, כלם הפכו להיות תלמידיו ומתוקף זה צריכים לשאלו ולקבל את הוראותיו מנהגיו ותקנותיו.

וסיבה נוספת לחיוב השמיעה למרא דאתרא היא מפני שקבלוהו עליהם, ובכתב הרבנות נקבע במפורש באלו תחומים צריך להישמע לרב העיר. ועל כן רבנים נמנעו מלהתערב בהכרעות של הרב והיו שולחים את בני עירו לשאול את רבם.

כך מצאתי בשו"ת הר"ד"ק (סי' יח): "מכל הא דלעיל הוכחנו שהמקום שהרב המופלג הזה דר שם אתריה קרינן ליה וכל בני עירו כפופים תחתיו הואיל וגברא רבא הוא ואין בעירו כמותו וכ"ש שכבר קבלוהו עליהם לרב לימים ושנים והיה מרביץ תורה ביניהם וגמירי מעלין בקדש ואין מורדין שלא עשה דבר שלא כהוגן עד שנאמר שבשביל זה הורידוהו כעובדא דרבן גמליאל בפרק תפלת השחר גם לא בא שם גדול ממנו שנאמר משום זה הורידוהו דדוקא בשוין הוא דאמרין בפרק בתרא דברכות באתר דאית גבר תמן לא תהוי גבר, אבל בגדול ממנו ידחה הקטן מפני הגדול ואע"ג דאשכחן בפרקא קמא דבבא בתרא דאימנו רבנן דמתא מחסיא לאיתובי לרב אחא מדפתי ברישא ולבסוף לא מינוהו שאני התם שלא הושיבוהו אלא נמנו להושיבו אבל היכא שכבר מנוהו כהכא בנדון דידן מעלין בקדש ואין מורדין".

ודברי הר"ד"ק מובאים בשו"ת מהרש"ם (חלק יו"ד סימן צ).

וכך מצאתי בשו"ת שיבת ציון (סי' כג) לרבינו שמואל בן הנו"ב. ז"ל: "ג"כ בנדון דידן הרב נאמן נגד השוחט שהרי ע"פ הדין אין השוחט ראשי לשוחט עד שמראה סכינו לחכם כמו שפסקין בש"ע יו"ד סי' ח"י ואף שמבואר שם דהאידינא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה ובדיקה ולהם מחלו החכמים וגם בזמן הזה ליכא דין ת"ח כמו שהביא הש"ך שם ס"ק כ"ט כל זה הוא בסתם חכם שבעיר שלא נתקבל מהקהל לרב ומורה אבל במקום שיש מרא דאתרא שנתקבל מהקהל ידוע הוא שנתקבל מבני קהלתו להשגיח על כל דבר איסור והיתר וביחוד על השוחט ועל הטבח בזה לכ"ע הרב נאמן הואיל ובני הקהלה הימנוהו על כך ורב שרואה בעצמו שהשוחט הוא חשוד הרשות נתונה בידו לפסלו מטעם שבני הקהלה הימנוהו לכך וזה עדיף ממה דפסקין בש"ע יו"ד סי' קפ"ה באשה שאמרה פלוני החכם טיהר לי את הכתם והחכם אמר שהיא משקרת שהחכם נאמן ואף שהאשה נאמנת מן התורה דכתב וספרה לה אפי"ה החכם נאמן נגדה הואיל והיא סומכת עליו. ועיין בר"ן בפ' המדיר בשם הרמב"ן שהחכם נאמן אפי' להפסיד כתובתה וכן היא גרסת הר"י"ף שם דכתב דליכא עדים בדבר רק ששאלו להחכם ואשתכח שקרא ע"ש".

וכן בקצרה בשו"ת חדות יעקב (חלק אה"ע סי' לז): "ולכן גם הנדון של מטה לחם שהיה בפני יחיד מ"מ היה מרא דאתרא וכל עניני העיר נחתכין על פיו וקבלוהו עליהם והיה קנין אגב סודר לכן שאני התם דישי לו דין יחיד מומחה".

נלמד מדבריהם שהרבנות המקומית יסוד כוחה בקבלת הקהל. ובימי התנאים כל המקום היה סמוך על גדול המקום וקבלו את פסיקתו עליהם אפילו אחרי מותו. והרבנות אז לא היתה ע"י מינוי אלא באופן טבעי כולם היו תלמידיו וקבלוהו עליהם לכל דבר הלכה. בדורות יותר מאוחרים היה מינוי של הקהל והוגדרו שטחי פסיקתו. ובדורנו רבני ישובים מתקבלים ללא כתב רבנות ולא לשנים קצובות ועיקר עניינם לימוד תורה לציבור וע"כ לשאלות אשר הציבור או היחידים נגשים אליהם הם כשמואל בדורו והשואל צריך לעשות כדן שהורו לו. אבל לשאלות שלא נשאלו ולא נתמנו הרי הציבור לא קיבלם לכך ולכן אפילו מרא דאתרא חידש תקנה מן הראוי שרוב הציבור יסכימו לה, ואין בכוחו לכופם לעשות כהוראותיו. ואף בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' ע) הזכיר שהמחייב היא קבלת הציבור.

ט. ונראה שאין בשאלת יחידים מהעיר את רב אחר משום זילותא למרא דאתרא. שכן הוא עצמו התקבל אדעתא דהכי. הוא אינו האמורא רב ולא כרדב"י במצרים שכל הארץ סרה למשמעתו. אלא התקבל למקום כדי לחזק את בניינו ולתקן את פרציו, אבל לאו דוקא לפסוק ולהכריח לקבל את דעתו בשאלות ההלכתיות. ואם יקבלו מוטב ואם לאו אינם מחוייבים.

ושמעתי משם הגאון רבה של ירושלים הרב שמואל סלטן שאמר שמעולם לא המרו את דעתו. ושאלוהו כיצד הגיע לכך, והשיב מפני שמעולם לא תבע והורה דבר שחשב שלא יקבלו עליהם. וכן ראוי לדורנו.

שו"ת חקרי לב סימן צ"ו

ל ד' יום ט"ו תצד

לכן נראה לי לחייבי כמי שאין כח בידו להכריע מי הוא הגדול ולאו בר הכי הוא וכך ייחייב דברי הר"מ בפ' א"מ' ממרים שכת' אם אינך יודע להיכן היין נתן וב"כ מוכרח דלש הוא חכם למה לא יכריע דעתו כ"א מהם והרי בת' הרשב"א בש"רנ"ג דבשני ת"ח א"ס י"ח ראו להוראה ורואה דברי המקל הו"ל רבים נגד האומר ע"פ. א"כ א"כ"מ לחייבי ואין כח בידו להכריע מכח מיטעו חכמתו ופ"כ הר"מ וכל גהלי הפוסקים שפ' לנו תורה שלימה בתורת ודאי זה היה מכח רוב חכמתם שהיה בידם להכריע וכמעט ב"ל דהר"מ במקום דלא הוה בריר ליה כלי האזי בשני אימוראים או בשני גאוניש כמי נפסוק או איזה מהם גדול לירף דעתו ע"ס מאי דמ"ל ודחה דברי חבירו מכח הרוב דבלא"ה הדבר קשה בעיני איך ידע ערך חכמת אלף אלפים רבנים ואי לרובם יש הוכחה בש"ס לא יבצר קצת מהם ואין בהם ברירה ברובם ואל"ה הו"ל לפסוק בכל אלו בתורת שפק א"ס לא כמ"ל שהכריע הוא כדעתו דמיאסבר טעמיה או קצת סמך מקלסו אחר

ומיהו ע"ס כל זה מירי שפק לא יאמנו רבים וגדולים חלקו על הכרעת הר"ף והרמב"ם אלו אוקרים ואלו מתירים וע"כ נסתפק אצל הרשב"א בסיון רנ"ג א"ס נשמך על הר"ף והרמב"ם דכי ק"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר היינו כמי שאין כח בידו להכריע כשחלקו תנאים ואמוראי וגאוניש אצל עכשיו שהר"ף והרמב"ם כבר הכריעו על כל המחלוקות חף ששאר פוסקים הכריעו להפך א"ס כן כפי האי"ל דלמי למ"מ בעירובין הרולה לעשות כב"ש עושה כב"ה עושה בין בקוליהון בין בחומריהון ונחרו בהר"ף והרמב"ם שהם היו מסורממים וגדולים בחכמה וע"כ ראה להגיה לפסוק כמותם א"ע ללא חתירה דהר"ף והר"מ הם להכריע ביניהם חזר היין בשל תורה הלך אחר המחמיר ותשובת הרשב"א היא שתומה שלא ראה לגלות דעתו בזה במקום גדולי עולם וכתב דאתריהו דהר"ף והר"מ חייבין לכהוג ע"פ וכן א"ס לאו אתריהו הם א"ס כבר נהגו לפסוק ע"פ הר"ף והר"מ דחזיקין במנהגם דכיון דכבר נהגו בכך הו"ל כרובם ממש וכאילו אתריה דהר"ף והר"מ חשיבו כל שכבר הורו היינים על פיהם אך לכתחילה לנהוג כן מנאר ודבריו ללאו שפיר דמי אך לא כ"כ להדיח כיון ש"ל דהר"ף והר"מ מכריעים בחכמתם שאר חכמי ישראל אך הרשב"א לא פסיק ליה הכי וגם החולקים גדולים בחכמה וע"כ לא חשיבו לשאל להדיח שלא יוכל להגהי. אלא כת' דא"ס כבר נהגו בכך ילכו במנהגם מלל דבלא"ה היר דיכח א"ס אין בידם להכריע וגם אין יודעים מי הוא הגדול בחכמה בשל תורה הלך אחר המחמיר אך א"ס יש כיון להכריע א"ס נהגו בהר"ף והר"מ יכול להחמיר הפך דעתם ולא להקל זהו ת"ד הרשב"א למטיין בדבריו

והן הם דברי הרשב"א שכתב דאין ביד בני העיר לתקן לפסוק ע"פ פוסק אחר דהיינו אפי' על הר"ף והר"מ וכיוצא כיון ללאו אתריה של זה הפוסק הוא ומעיק' ידיו בשל תורה הלך אחר המחמיר כל שאין בידם להכריע א"ס הרשב"א לא התיר בכך כי א"ס בתריה או שכבר נהגו מקים כך דחשיב אתריה אצל לכתחילה להגהי כך גם הרשב"א לא התיר ותו ל"ק להריב"ל משתי תשובות הרשב"א אלו מידי גס דברי הר"ף והר"ף הם על זמן האמוראים דאי הם אתריה רוב חייבין לכהוג כן גם להריב"ל. אך מתאו' הריב"ש סימן רנ"ו יש להשיב להריב"ל שכתב דבמחלוקת קדוש ועשו כדברי האחר שהיה רבם או שגטו חכמי המקום דעתם אחר דעתו ואילו

אזו ש' צ"ד

ג"כ וז' ביומתי טובא מצינו ש'הו מתה הרי דמ"י היו תכריין הדין לה"ל וטור דהרי עיקר הרבנות תלו בממיה כמ"ס ב"ב דפ"י אלהים בניין וליכא ואין סמיה כי א"ס בא"י כמ"ס ב"ב דהר"ף וי"ל ומל אילין הכריעו הלכה כר"י חף א"כ היה גדול קצת רב מהנו

וכר מן דין ל"ל ולעולם בתראי עדיף דמה"ט ק"ל כמ"ס כנ"ל נגד הירב"למי והיר"י ה"ר"י ימים הרבה אחר פטירת רב ויבין שג"ד בברתו ולא השניח בדברי רב י"ל דראה טעמים אחרים דלש היה רב חי הוה מודה ליה ונ"ג מוכרח דבל"ה חזר תלמידי רב שכל בני ככל היו תלמידי ופסקו כ"ר הם לא מהטעמים שכתבתי גם הראיה שהביא שפסקו התוס' בברכו' דכ"ר ר"ה פסק בשם ר"ח והא"ל כר"ח להחמיר נגד רב רב הנהג"ל דהיינו נוסף תיקוי מכלל בגאוניש שהביאו התוס' בדוכתי טובא לדין הלכה כתלמיד במקום הרב ולכ"ע כל שנחלקו פנים בפנים אין ה"ל כתלמיד וכלל זה ל"ל שלמדו הגאוניש מדתניא בע"ז ד"ו א"ס היה אחר גדול בחכמה ופסק רב חלל תלמיד גדול בחכמה ואין יחלוק ע"ז ר"ח והא"ל וגם בשאר דוכתי לא איכילוגי בזה דכל תלמי' ע"ס רב הלך אחר המחמיר כידוע אך טעמם כבר כת' דבינו יונה וז"ל ואל"ס שמכח ההלכה נראה כר"ה מפני שהיה כר"י דחוק בעיניהם להקל בעינין זה כל כך רבו לפסוק כר"ח להחמיר ע"פ והרי זה כמאי דק"ל ביומתי טובא כחידו נגד ב"ס משום דמסתבר טעמיה ה"ג דמסתבר טעמיה אך זאת זה ק"ל דבב"ד י"ג נבי גוראו איגוד דסליגי רש"ב ור' פסק הר"ף כרשב"א דמיסתבר טעמיה והר"ף כתב בשם ר"ח ודלכה כמ"ל דאין לית לן להכריע טעמי' ידיו מברא דנפסקו ע"פ והרי בעינין זה מוחלפת השוטה דהר"ף לא הכריע ור"ח הכריע מתברא דנפסקו וי"ל דבני אימוראים ר"ח ללו יהי שרפה לאשור הוא חף שמות מדיחא לעשו' סיגו א"ל דהר"ף לא מ"ל לחום כלל כל דר"ה לא חס ועכ"פ אי מהל ג"מ

גם מ"ס בדוכתי טובא פסקו כקטן נגד גדול ל"ק דכי נפלא היינו ההכריעו כותיה או דשיפת הש"ס נראה כותיה או שנחלק עם הגדול אחר מותו שאז י"ל דאי הוה חי רבו הוה מודה ליה וכמ"ס הר"ש בפ' אחר דיני מהונות גבי עושה בדבר משנה דאמוראים אחרונים חולקים על הראשון וארכא אלו תוספא דברים של אחרונים עיקר כיון אידעו סברת הראשונים וסברתם והכריעו ועמדו על עיקר הדבר ע"פ ואילו הרב כליל כל העניינים בחדא מחתא ולא דמו אהרדי ומ"מ עיק' השגתו על הב"ח היין עמו דודאי רוב חכמה לא עדיף מרוב מנין וארר"ב רוב מנין עדיף. אך מ"ס ב"ל עיקר דכל פסקי הלכה בחז' לגבי חד היינו שמדמו עליהם וראו שהגדול בחכמה ופסקו כותיה הן אמת שק' לזה ככלל הלכתא כרב דאיסורי וכשמו' בדיני וכן הלכתא כר"ב בידיי ולפמ"ס אין בזה טעם כלל

אכן אחר הישוב ל"ק דהמו' הוה דין ל"מ ע"ס מר עוקבא וכן ר"ב והיה יודע מה שהיו פוסקים היינים שברחו וסבורות הקומים וכסנהדרין דל"ג אמרו וסוגייה דבעלמ' אילו כאידך ופס"י רוב הייני' גרסיים להם כן וכן ד"ב קרי לחכמי דורו דרקי' חף שר"י היה גדול ממנו. כ"כ דיי' ויבין ר"מ עובדו מהכנתו ויש אמי שמחכים לזה ואין להדיח כי ע"כ ע"ב דכי תני בע"ז ר"ו א"ס היה אחר מהם גדול בחכמה ונמנין הלך אחריו וא"ס לאו בשל תורה הלך אחר המחמיר והרי כל חכם לב יכול להעריך בין החכמים פי הוא גדול מחבירו ולא כל הדעות שוות. ורוחק המל' יחזיק הוי איהו שנים שנים לזמרי

לחמס סופר ועד הוהס אינס יודעים וכבשלים ואף אם ידעו
 בא הדבר ליד מחלוקת וט"ס חסו בדיני ערוה יותר וזהו ט
 חסו הרש"ם והרשב"א לבעל מה שנהגו להקל בדיני ערוה
 יותר מאשר איסורי תורה ונס דברי הר"ן והרשב"א הם מטעם
 זה כנ"ל

וראיתי בתשכ"ח ח"ד בסוף הספר סימן ל"ה להר"א בן
 טוואה שהביא תפול זקינו הרשב"א הלזו ותמה
 עליו למה לא נסמוך על הר"מ במחלוקת שקול ואף אי
 הר"מ באחר חכמי ישראל מאחר שהסכימו לדון ע"פ הרי
 קבלוהו עליהם לרב ולריבין לדון ע"פ ככל ענין אף להקל
 כמ"ס במקומו של ר"א ועוד האריך להשיב עליו. ולדידי ל"ק
 להקל אחר מיתת הרב יכולים לאסור דאין לריין אלא מה
 שעיניו רואות כמ"ס הר"מ והרשב"א והרש"ם ואף פוסקים
 וכ"ס ברין ערוה איס בידם לבעל וכ"ס במקום דלאו אחריה
 אלא שנהגו לפסוק ע"פ וכ"ס שהם נהגו כהר"מ ומדבריו
 בר"ס פ"ב מה' ממרים נר'דעתו דיבוליס לבעל דעתו אחר
 מיתתו אם לא לר' להם דבריו ע"ס

ומכאן תשובה להסכמ' הב' בחיבורו לפסוק ע"פ הרי"ף
 והר"מ והרש"ם תרי מנו תלת כמ"ס במקדמתו
 לא"ח וכזמנו נחלקו עליו בהכרעה זו כמה גדולי הדור.
 ולכאורה קשה עליו מתפול הרשב"א סימן רנ"ג אנר'דלכתחיל
 אין לנהוג כן וכמ"ס הריב"ל. אך למ"ס מתפול הרשב"א י"ש
 ראיה קלת לדבריו שהסכימו בכך גדולי הדור וה"מ ק' עליו
 לנבחות בדיני ערוה היה לו להחמיר בשל תורה כמ"ס הר"ן
 והרשב"א והרב גופי' הביא והדבר ל"ט שהרי העיר עליו שלא
 היה בירו להכריע דאם כן י"ל דנס בדיני איסור היה לו
 לנהוג כן דאזני דורו של הרשב"א שהיה בידם להכריע ונראו
 להם כל דברי הר"מ נכונים וזאת בקלת דברים ומה גם למ"ס
 לעיל שהיו מעיקרא מאתריה דהר"מ. ומ"מ ראיתי
 להרב ברכי יוסף ח"מ סימן כ"ה סעיף כ"ט שהעיר משם
 הרבנים שקדמו למאתן רבנן הסכימו בכלל זה ע"ס ואם כן
 נראה שהכריעו בראיות כן ואל"כ אף אם הם חלוקים לקלת
 ראשונים בזה הדין עמהם דאין לריין אלא מה שעיניו רואות
 וכ"ס אחר שכבר הנהיגו כן אלא דלפ"מ גם על הכרעתו
 יכולים לאסור אם נראה להם לאסור כמ"ס הרשב"א ואשר פוס'
 שכתבתי לעיל

סימן צ"ז נשאלתי

מהחכם השלם כמהרי"ם
 בונן בענין הואיל
 וז"ל בסוגיית פזאים דמ"ז דפרין הא"ס לר"ח דלית ליה
 הואיל מההיא דרתי הלאה ופרש"י ז"ל לרובא אתי שפירלא
 אייך הואיל משום דהיה שעתא לא חזו עד שיסחטו עליהם
 ככאסי ויזרוק דמן והקשה עליו התוס' א"ס ר"ה ואי דת"ס
 מכשאופה עיפה לאורחים דאינו ראוי עו ששאפה ושחט
 בהמתו נמי בשעת שחיטה אינה ראויה ותירכו דיל' לפרש"י
 דרתי הלחם אין להם שום חסרון בגופו
 ונוראות נפלאתי ונפרק אני שעירי דא"ב נבי הא דת"ר
 אני שעירי יום הכפורי' שחטט עד שלא הגריל
 עליהם חייב על אגיהם ופרי' דלמאי חזו אר"ח הואיל וראוי
 לשעיר הנעשה בחוף ומ"ס לדעבסעים ללא ומחוס' הגרלה
 לשעיר דבחוץ נמי לא חזו דמחזרי עבות היום קסבר ר"ח
 אין מחוסר זמן לכו ביום ופרש"י אין מחוסר כו' לשעיר
 החילון אין כאן חסרון מעשה בגופו כו' אבל הגרלה אע"ג
 דלאו מחוס' מעשה בגופו הואיל ומלוכה האמורה בהם כמחוס'
 מעש' דמוכן עור כד"ה השתא דאר"ס מחוסר הגרלה כמחוס'
 מעשה דמי ואע"ג דלאו בגופו כו' ע"כ הרי להדיא דלפי הוי
 מחוס' מעשה היכא דהוי בגופו

ואילו להריב"ל הרי כל בני הרבני' הם כרכותינו ואין ינהגו
 להקל הא בני ל"ק שדבר ידוע אאחר הרי"ף והר"מ נתמעטו
 הלכמות והרי הרשב"א נכמה דברים לא הכריע במחלוקת
 הגדולים וכפרט בדיני גט וקלוטין ואף מהר"ם לא הכריע
 בדיני ממון וכן הרש"ם וב"ה דורות רבני האחרונים אל אחר
 זמנא אך מ"מ על הרוב היו מכריעים ואם כן גם בזמן הריב"ל
 אם בדבר שחלקו הראשונים הכריעו בראיות שהדין עם המתיר
 פכי האי דבר דינא דחייבין או ראשין לנהוג כך דאזריה
 דרב הם דמה לי אם נחלקו הם או הכריעו אך כדורו של
 הריב"ל דכמעט לא היה נמלץ כלל מי יכריע במחלוקת
 ראשונים דעיקר פסקם להתרם ע"י רוב חכמה ורוכ מנין
 ואסילו ברח פוסקים חסאו כדוכתי טובא על המיעוט אם כן
 לא גייך בהו אחריה דרב ללאו ככח חכמת' הכריעו
 בי אם כפח הרבנים שקדמו ואם הוא לא ראה כל הפוסקים
 או לא הביין יפה דבריהם אין אגן יקרו ונמנוך עליה במקום
 מחלוקת ראשונים אך אם הדבר אין גלוי בראשונים ונחלקו
 צדיקול הדעת חכמי זמנינו או נמנין בוראי לכל כי האי גם
 בזמנינו אייך דין זה דאזריה דרב הוא גם להריב"ל וגם בזה
 אם יכול להכריע הפך יכול לאסור כדברי הרשב"א
 אך את זה ק"ל להריב"ל שהרי כתב הרשב"א ח"ב סימן
 דכ"ו ובמקומו מיוס שנתייבשו בו הסכמנו לדון ע"פ ספרי
 הר"מ מלכד קלת דברים ואחר מהם דין מורדת וזה קרוב
 לל' שנה בא דין מורדת ליד מורי הקדוש רבי אפרים ודאל
 ואחרו מנהיגי הקהל לכופ ע"פ ספרי הר"מ כי כן הייתה
 הסכמת הקהל והוא חקר הדבר וראה שמעול' לא נעשה מעש'
 בכפייה ונמלך עמי אי יש פח ביר לבור להסכים על כיוצא
 בזה. ואני אמרתי כי אין הלבדור ראשין להסכים בענייני
 אישות מפני חומר ערוה ושראוי לדון ע"פ הסכמת האחרונים'
 והוא אמר לי שכבר שאל להר"ן והשיב לו כדברי כו'.
 ותשובה זו כבר הביאה הב"י בא"ה פ"ע"ז בשם בנו הרשב"א
 ע"ס

ומ"מ למדנו אם כח ביד רבים להנהיג ע"פ פוסק אחר
 וזאת בענייני אישות מפני חומר ערוה ואף
 בענייני אישות לא אסרו כי אם במורדת שהרי בתפול יבין
 ובעז כן בנו ח"א סימן קכ"ד כתב דכל מנהגם ע"פ הר"מ
 וזאת ג' דברים ומורדת אחר מהם. והרי בענייני אישות
 בהרבה דברים נחלקו עליו הראשונים רבים וגדולים וקס"מ"ס
 מורדת וע"כ ל"ל דמורדת שאני דכל האחרונים הכריעו ללא
 בותיה וגם הרשב"א והרש"ם כתבו לבעל המנהג גם במקומו
 של הר"מ ועל השאר קמו עליו אף דמדת' הו"ל להחמיר
 וזה הפך דברי הריב"ל. ומ"מ קשה עליו דמתאונת
 הרשב"א נראה כדברי הריב"ל
 והנ"ל דכי תקנו הכי היינו ע"י הגירוש שהיה בזמנ' כידוע
 דאפשר שמקומות אלו רוכן היו נוהגים ע"פ הר"מ
 וא שהיו מאתריה דהר"מ וע"כ היה בידם לתקן ולא קשה
 שהרשב"א. אך זה ק"ל דמהרשב"א והר"ן כר' דדוקא
 בענייני ערוה ולא בשאר דיני איסור' ואילו כיבמו דק"ט אמר'
 מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת כי ע"כ היה כ"ל דנס
 הרש"ם דביטל מהג' מאיס עלי והרשב"א חתם סופר ועד
 אינו אלא משום דהוי איסור ערוה והטעם דביבמות ד"ד
 עט"ו רבה לתקן ריב"ג על הגרות ולא על כמה איסורי תורה
 שחלקו ג"כ וב"ה הו"ל לחום שילכו להחמיר וק' מ"ס כי
 ע"כ ס"ל דאע"ג דאסיק שם כמ"ס ד"ד דבשני מקומות לא
 אייך לא תתגודדו אע"פ כן באיסור ערוה חמיר טפי וכל
 כשה דיס בדינו לתקן מתקנין שהרי לא יכלו ארחי ופרחי
 שני אדם ההולכים ממקום למקום וכמקום שנהגו להקל אם
 ילך למקום אחר הוי מעור' אי נתגרה אמה בכפייה או